

Зізіньська А. П.,

асистент кафедри романо-германської філології та перекладу
Білоцерківського національного аграрного університетуРЕКВЕСТИВНІ МОВЛЕННЄВІ АКТИ З МАРКЕРОМ *PRAU*
В ІСТОРІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Статтю присвячено аналізу реквестивних мовленнєвих актів з маркером *pray* в середньоанглійській та ранньонорманній періоди (12–17 ст.). Здійснено аналіз одиниць та окреслено особливості утворення. Досліджено структурні та прагматичні властивості *pray*-конструкцій та особливості розвитку в історії англійської мови. Діахронічна розвідка дозволила виокремити найбільш поширені форми реквестиву з *pray*, дослідити його будову та функцію. Було опрацьовано літературні пам'ятки середньоанглійської та ранньонорманній мов із 12 по 17 ст., що дозволило зробити ґрунтовний аналіз *pray*-конструкцій, та особливості вживання.

Ключові слова: реквестив, імператив, мовленнєвий акт, директив, генеративна граматика, діяхронія.

Постановка проблеми. Дослідження мовленнєвих актів (далі – МА) є об'єктом численних розвідок у сучасній лінгвістиці. МА є невід'ємною частиною людського спілкування та постійно вживаються в повсякденному житті. Після опублікування Дж. Остіном (1962) його основоположної теоретичної праці з теорії мовленнєвих актів [1] інтерес учених до дослідження різних аспектів МА постійно зростає. Вивчення МА на сучасному етапі відбувається в межах різних підходів: структурно-синтаксичного, функціонально-семантичного, прагматичного, когнітивного та ін.. Генеративна граматика дозволяє дослідити мовленнєві одиниці, застосовуючи структурний та синтаксичний аналіз. У центрі нашого дослідження знаходиться один із видів директивних МА, зокрема реквестив, тобто МА, в основі якого лежать прохання, які разом із наказами, порадами, запрошеннями, рекомендаціями зараховують до директивного типу, що характеризується спонуканням мовця до скоєння вказаної ним дії. Водночас прохання займають проміжне місце між, з одного боку, наказами, вимогами, розпорядженнями, вказівками, а з іншого – порадами, рекомендаціями, запрошеннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. М. Укаджі (1978) досліджував форми *I pray you*, *I be seech you* та *I command you* в ранньонорманній періоді, особливо в працях Шекспіра, аналізуючи імперативну структуру. Базуючись на дослідженні Дж. Росса (1970), М. Укаджі говорить про те, що імперативне значення вищенаведених форм походить із головного дієслова в реченні, (*I pray* є одним із них [19, с. 54–55].

Р. Браун та А. Гілман (1989) досліджували способи мовного вираження ввічливості, відносячи *I pray you*, *pray you* та *pri thee* до непрямих прохань. Ч. Барбер (1997) у своїх працях також досліджує вираження ввічливості за допомогою фраз *I prethe* та *I prey thee* [2, с. 34].

Р. Копитко (1995) аналізує п'єси Шекспіра, базуючись на позитивних та негативних стратегіях ввічливості П. Браун та С. Левінсон (1987), показуючи розвиток та перехід від домінуючої позитивної ввічливості до сучасної негативної [10, с. 532].

Мета статті – проаналізувати поведінку маркера ввічливості *pray* в середньоанглійських та ранньонорманній реквестивах. **Завдання** розвідки передбачають спробу з'ясувати синтаксичні та структурні особливості еволюції конструкцій *pray* в англійській мові. **Актуальність** роботи полягає в тому, що численні дослідження в діяхронічних студіях ще не пояснили розвитку саме цього маркера ввічливості. Тому залучення діяхронічного аналізу допоможе пояснити проблему реалізацію конструкцій *pray* у реченні та охарактеризувати структурні особливості.

Виклад основного матеріалу. Словник Вебстер дає визначення дієслову *pray* як «висловлювати прохання». Етимологічний словник зазначає, що слово з'явилося в англійській мові в ранній середньоанглійській період, зокрема на початку XII ст., та означало “*ask earnestly, to beg*”. Походить із давньофранцузького *preier* (просити, молитись). Вираз *I pray you* (ModE. *please, if you will*) в XVI ст. – на початку XVII ст. скоротився до слова *pray*. Згідно з Оксфордським словником, форма *prithie* (скорочено від *praythee*) з'являється в 1577 році та припиняє своє вживання в 1875 р. Найбільша частотність уживання цієї фрази припадає на XVII ст. та є формою непрямого реквестиву [12].

Р. Браун та А. Гілман схиляються до думки, що реквестиви, після яких слідує займенник другої особи (*Goyou, Wendethee, Takethou*), є більш увічливими. У сучасній англійській мові під час уживання реквестивів часто використовується маркер ввічливості *please*, що надає реквестиву менш категоричної тональності. У досліджуваній період цього слова ще не існувало, тому вживалися такі його відповідники, як *pray, prithie, be seech* та ін.

Звернення до текстів середньоанглійської та ранньонорманній писемності дало можливість виокремити, окрім просто вживання дієслова *pray* (як реквестивних мовленнєвих актів (далі – РМА)), структурні особливості вживання такого реквестиву. Під час дослідження нами було виділено такі різновиди РМА:

1) модель *I pray you / thee*. Під час дослідження нами було засвідчено, що ця модель була найбільш поширеною протягом досліджуваного періоду та виявилась діяхронічно стійкою, про що свідчить наявність її в текстах, починаючи з 13 ст. У досліджуваних нами пам'ятках писемності початку 12 ст. не було зафіксовано вживання РМА з цим типом маркування. Це можна пояснити появою та розвитком самого слова *pray*, яке, як уже зазначалось вище, з'явилося на початку 12 ст. Однак широкого використання в текстах це слово набуло в 13 ст. До цього ж використовувався тогочасний відповідник – *bidde* (просити, благодати). Пор.:

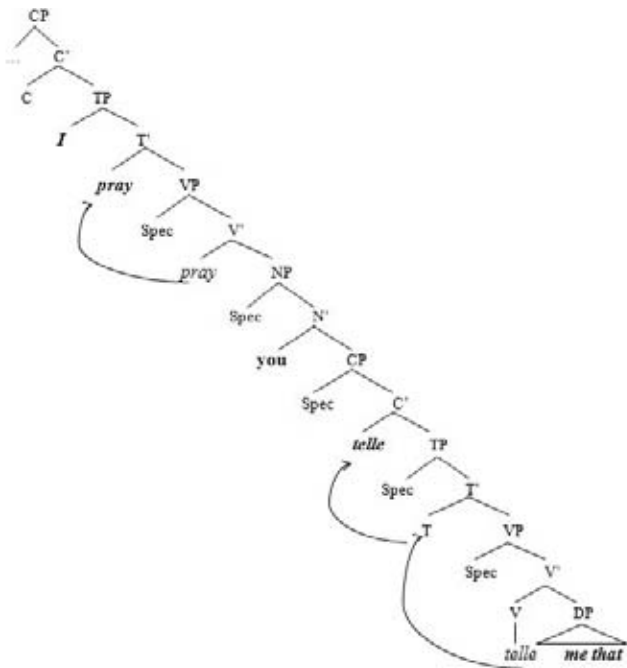
(1) *Midheomichwepeswipesore, / an for heom bidd eCristisore...* (The Owl and the Nightingale, 1567–1568) – “*I weep bitterly with them, and pray for Christ's mercy on them...*”

(2) *What have they don? I pray you, telleme that.* (The Assembly of Ladies, 149) – «Що вони зробили? Я прошу тебе, скажи мені»;

Варто зазначити, що позиція цієї моделі в реченні варіювалась. Маркер міг розташовуватись як у препозиції до імперативного дієслова (*I pray you / thee + Verb + [Obj]*) (2), так і в постпозиції (*Verb + Subj / Obj + I pray you / thee*).

(3) *B ewar with errour here, I preye thee;* (The Cloud of Unknowing, 1275)

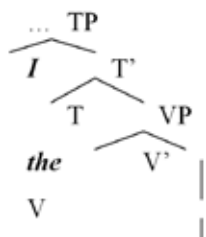
Так, змінювалась і синтаксична структура самого речення, зокрема позиційне розташування конститuentів у дериваційній моделі. Зазначимо, що речення складалось з імперативної клаузи, структура якої, як ми вже зазначали раніше, зазнавала V-to-T-to-Спереміщення, а позиційне розташування конститuentів було аналогічним до позиції в імперативному реченні. Таким чином, приклад (2) матиме таку структурну схему:

У дослідженні нас також цікавить позиційне розташування самого реквестивного маркера. Вищенаведена схема показує розташування маркера *pray* в проекції TP;

2) модель *I you / thee pray* присутня переважно в текстах періодів із 13–16 ст. Ця модель має інверсований порядок слів SOV та вживалась рідше від попередньої розглянутої моделі з прямим порядком слів. Розташування в реченні щодо імперативної клаузи відбувалось так, як і реквестива з прямим порядком слів, тобто пре- та постпозиція. Оскільки присутня інверсія, то розташування конститuentів у структурі речення зазнають змін. На відміну від попередньої моделі, тут не відбувається переміщення V-to-T через позиційне розташування займенника *the*. Таким чином, маркер *pray* залишатиметься на позиції [V, VP]. Пор.:

(4) *Tell me, y th epray!* (Amisand Amiloun, 794) – «Скажи мені, благаю!»;

Pray;

3) модель *pray* засвідчена нами переважно в таких періодах із 14–15 ст. та в 17 ст. Останній період має найбільшу частотність уживання. Напр.:

(5) *Pray, sir, bepatient.* (KingLear,1;4;43) – «Благаю, пане, будьте терплячим»;

4) модель *pray + [OBJ]* була поширеною в періоди з 13 по 15 ст.. Маркер *pray* уживався в значенні «просити». Напр.:

(6) *Fair child, ga to my father deir, / And pray him cum to speik with me alone.* (The Testament of Cresseid, 365) «Дитино, йди до мого любого батька, / Та проси його прийти і побалакати зі мною»;

5) модель за своєю структурою є лише різновидом попередньої, але, на нашу думку, варто виділити її як окрему через високу частотність уживання.

(7) *Pray you, trust my ear then.* (A New Way to Pay Old Depts, 250; 62) – «Прошу тебе, довір'яй моїм вухам»;

6) модель із маркером *priethee* була характерна для раннього новоанглійського періоду та є особливістю мови В. Шекспіра.

(8) *Priethee, be not angry.*(A New Way to Pay Old Depts, 13; 73) – «Благаю, не сердься»;

7) модель *pray I thee / thee I pray*. Цей тип інверсованого маркування вживався дуже рідко, але, на нашу думку, все ж варто виділити його як окрему модель.

(9) *Robyn, nowe pray I the, / Smythe of mijnhede rather to-morowe, / And I forgyve it the.*(AGestofRobynHode, 798–800) – «Робін, зараз я прошу тебе / Відтяти мені голову завтра, / І я пробачу тобі це»;

Найбільш поширеною та діяхронічно стійкою була структура *I pray you*. Вона наявна протягом усього досліджуваного періоду і характеризується високою частотою вживання. Говорячи про структуру цього виду РМА, то синтаксична дериваційна модель теж мала свої особливості. Стосовно розташування в реченні, то *pray* та *priethee* стояли або в ініціальной, або в постпозиції до підмета і присудка: **Pray + the/you / thee / yow**.

Із наведених вище прикладів видно, що реквестивне речення складалось з імперативного дієслова та простого речення *I pray you*, яке мало прямий чи інверсований порядок слів. Нами було помічено, що за частотністю переважав саме прямий порядок слів цього виразу.

Висновки. Під час дослідження нами було виявлено, що РМА з маркером ввічливості *pray* демонструють частоту вживання та варіативність структури. Особливістю структури є нефіксоване розміщення конститuentів та інверсія членів головного речення. Нами було виділено 7 моделей цього РМА, відповідно до яких змінювалась і синтаксична структура самого речення, зокрема позиційне розташування конститuentів у дериваційній моделі. Наша вибірка свідчить про те, що вживання реквестиву з маркером *pray* почалось із 13 ст. і було відсутнє як на початку середньоанглійського періоду, так і в давньоанглійський період. Показовим є вживання в період із 17 ст., зокрема у творах В. Шекспіра.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо у дослідженні взаємозалежності структурних та прагматичних властивостей реквестивів із маркером *pray* в історичному аспекті, що дозволить доповнити дійсні наукові дослідження з теорії мовленнєвих актів.

Література:

1. Austin John L. How to Do Things with Words. Oxford: Oxford University Press, 1962.
2. Barber C. Early Modern English. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1997.
3. Brinton Laurel J. Pragmatic markers in English: Grammaticalization and discourse functions. [Topics in English Linguistics 19]. Berlin: Mouton de Gruyter, 1996.
4. Brinton L. J. Pragmatic Markers in English. Berlin / New York: Mouton de Gruyter, 1996.
5. Brown P. and Levinson S. C. Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
6. Brown R. and Gilman A. "Polite theory and Shakespeare's four major tragedies". *Language in Society* 18: 1989. P. 159–212.
7. Crystal D. A Dictionary of Linguistics and Phonetics, 4th edition. Oxford: Blackwell Publishers, 1997.
8. Halliday M. A. K. Language as Social Semiotic. London: Arnold, 1978.
9. Hopper P. "On some principles of grammaticization". In *Approaches to Grammaticalization*, E. C. Traugott and B. Heine (eds), Amsterdam: John Benjamins, 1991. P. 17–35.
10. Kopytko R. "Linguistic politeness strategies in Shakespeare's plays". In *Historical Pragmatics*, A. H. Jucker (ed.). Amsterdam: John Benjamins, 1995. P. 515–540.
11. Leech G. Principles of Pragmatics. London: Longman, 1983.
12. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/pray>
13. Mey J. L. Pragmatics: An Introduction. Oxford: Blackwell, 1993.
14. Middle English Text Series. URL: <https://d.lib.rochester.edu/teams/text-online>
15. Quirk R., Greenbaum S., Leech G. and Svartvik J. A Comprehensive Grammar of the English Language. London: Longman, 1985.
16. Ross J.R. "On declarative sentences". In *Readings in English Transformational Grammar*, J. A. Roderick and P. Rosenbaum (eds), Waltham, Mass.: Ginnand Company, 1970. P. 222–272.
17. Ukaji M. Imperative Sentences in Early Modern English. Tokyo: Kaitakusha, 1978.

Зизинская А. П. Реквестивные речевые акты с маркером *pray* в истории английского языка

Статья посвящена анализу реквестивных речевых актов с маркером *pray* в среднеанглийский и ранненовоанглийский периоды (12–17 в.). Сделано анализ единиц и обозначено особенности их образования. Исследованы структурные и прагматические свойства *pray*-конструкции, особенности ее развития в истории английского языка. Диахроническое исследование позволило выяснить наиболее распространенные формы реквизитива с *pray*, а также исследовать его строение и функцию в предложении. Были проработаны литературные памятники среднеанглийского и ранненовоанглийского языков с 12 по 17 в., что позволило сделать подробный анализ *pray*-конструкций и особенностей их применения.

Ключевые слова: реквизитив, речевой акт, директив, генеративная грамматика, диахрония, императив.

Zizinska A. Speech acts of requests with the verb *pray* in the history of English

The aim of this paper is to discuss the development of the speech acts of requests with the verb *pray* in the English language. The analysis of these units shows structural and pragmatic features of *pray*-constructions throughout the history of English language. The diachronic study helped to establish the most common forms of *pray*-requests and to analyze their structure and function in the sentence. The data was selected in diachronic perspective out of Middle English and Early Modern English texts 12–17 centuries.

Key words: speech act, request, directive, generative grammar, Middle English, Early Modern English, pray